

Charta

Co bychom měli vědět?

Informační text orgánům veřejné správy k Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků s ohledem na její uplatnění v praxi

Praha 2006

Úřad vlády ČR
Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny

Charta
Co bychom měli vědět?

Informační text orgánům veřejné správy k Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků s ohledem na její uplatnění v praxi

Praha 2006

Které jazyky a jak Charta chrání?

V přijatých ustanoveních Charty v České republice je přesně určeno, které jazyky a v jakém rozsahu pod její ochranu patří.¹⁾ V rámci části II Charty, která se týká obecnějších závazků, jsou zahrnuty čtyři jazyky: němčina, polština, romština a slovenština. Část II Charty definuje základní principy přístupu, ochrany a podpory těchto jazyků. Do části III Charty patří polština, s teritoriálním omezením na Moravskoslezský kraj, okresy Frýdek-Místek a Karviná, a slovenština s rozsahem po celé ČR. V této části jsou definována konkrétní ustanovení k ochraně uvedených jazyků. Opatření na jejich ochranu bezesbytku reflektují již platné zákony, zvláště menšinový zákon,²⁾ školský zákon,³⁾ správní řád⁴⁾ a další zákony uvedené v důvodové zprávě k návrhu ratifikace Charty.

Závazky z části III Charty platí v počtu 41 bodů pro polštinu a 37 bodů pro slovenštinu. Přijaté závazky se týkají oblastí vzdělání, soudních orgánů, orgánů veřejné správy a veřejné služby, hromadných sdělovacích prostředků, kulturní činnosti a zařízení, hospodářského a sociálního života a přeshraniční výměny. Charta stanoví podmínky užívání menšinových jazyků při jednání s orgány veřejné správy, veřejných služeb, ale i v hospodářské a sociální sféře. Práva v oblasti veřejných služeb však jsou – vzhledem k obtížné definici těchto služeb a pouze částečnému podílu státu v nich – stanovena velmi střídmě.

Podle přijatých závazků Charty lze podávat orgánům veřejné správy písemné a ústní žádosti ve slovenštině i polštině. V žádném případě však přijaté závazky Charty nezavazují orgány veřejné správy ani veřejné služby k odpovědím na tyto žádosti v menšinových jazycích ani vydávání úředních textů a listin v těchto jazycích.

V oblasti hospodářského a sociálního života Charta stanoví pouze vystupování proti diskriminačním praktikám v souvislosti s užíváním menšinových jazyků a dále nařizuje příslušným orgánům veřejné správy poskytování informací o právech spotřebitelů též v menšinových jazycích.

Charta je velmi flexibilní dokument, který umožňuje navrhovaná ustanovení v budoucnu rozšířit či jinak upravit, včetně rozšíření působnosti na další jazyky.

Jaké efekty ratifikace a implementace Charty lze očekávat?

Důležitým předpokládaným efektem ratifikace Charty je hojnější využívání jazykových práv, které však bylo umožněno již před ratifikací. Medializace

¹⁾ Obecně menšinové jazyky v České republice jsou chráněny ve smyslu čl. 10 Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, kterou je Česká republika vázána od roku 1998 (uveřejněna pod č. 96/1998 Sb.).

²⁾ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

⁴⁾ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

a úřední zviditelnění Charty v důsledku její ratifikace může uživatele menšinových jazyků povzbudit například k častějšímu užívání svého jazyka v úředním styku. Závazky vyplývající z mezinárodní smlouvy mají navíc přednost před zákonem, což může dále podpořit frekventovanější využití zmíněných jazyků.

Efekt ratifikace je však třeba zhodnotit realisticky vzhledem k tomu, že opatření k ochraně jazyků jsou již obsažena v platných normách. Stávající právní řád někdy dokonce zaručuje širší ochranu, než přijatá ustanovení Charty. Například právo na tlumočení při soudním řízení na náklady státu se vztahuje na všechny nečeské jazyky.⁵⁾ Pokud jde o správní řízení, nese správní orgán náklady na tlumočení a náklady na pořízení překladu všech jazyků národnostních menšiny v ČR,⁶⁾ jak je vymezuje menšinový zákon.

Při pohledu na konkrétní jazyky a komunity jimi hovořící je zřejmé, že zásadní změny očekávat nelze. V případě slovenštiny se, vzhledem k jazykové blízkosti a vysoké pasivní kompetenci dospělého českého obyvatelstva, i v případě častějšího užívání nepředpokládají jakékoliv obtíže. Tlumočníci a překladatelé zřejmě nebudou využíváni. Němčiny se konkrétní ustanovení části III Charty netýkají, navíc vysoká míra asimilace a regresivní věková struktura uživatel němčiny v ČR by možnost širšího využívání jejich jazykových práv zbrzdila. Uživatelé romštiny, kterých se ustanovení části III Charty také netýkají, jsou zas navíc omezeni nedostatečným vývojem potřebného lexika, resp. nedostatečné znalosti o něm.

V případě polských mluvčích na Těšínsku je situace odlišná, nicméně příslušné obce mohou čerpat z dlouhé zkušenosti, jelikož zájemci o užívání polštiny v tomto regionu svá práva využívali již dříve. Vzhledem k dlouhodobému soužití polsko-jazyčných mluvčích s česko-jazyčným okolím jsou obyvatelé Těšínska do značné míry jazykově kompetentní, navíc komunikace i v ústním úředním styku probíhá zcela běžně ve variantách těšínského nářečí, užívaných oběma jazykovými skupinami. Přesto lze právě v tomto případě očekávat největší růst požadavků na využití jazykových práv, vzhledem k relativně vysoké jazykové kompetenci polsko-jazyčných mluvčích a jejich relativně nízké asimilaci.

Největší náklady se očekávají v souvislosti se zaváděním dvojjazyčných názvů obcí. Charta v případě polštiny konkrétně stanoví přijetí „tradičních a správných forem místních názvů v regionálních či menšinových jazycích, v případě potřeby vedle názvu v úředním jazyce“, přitom ponechává na rozhodnutí místních zastupitelstev, resp. výborů pro národnostní menšiny, jaké názvy do této definice zahrne. Zákon o obcích zde výslovně umožňuje vztáhnout toto opatření na „název obce, jejích částí, ulic a jiných

⁵⁾ Viz např. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (soudní řád), ve znění pozdějších předpisů (§ 2 odst. 14; § 28 odst. 1; § 151); zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (§ 18; § 141 odst. 2); zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (§ 36 odst. 1, 2 a § 35 odst. 4).

⁶⁾ § 16 odst. 4 správního řádu – platný od 1. ledna 2006.

veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků⁷⁾.

Ačkoliv ustanovení Charty v případě ČR neplatí pro veřejné služby, dvojjazyčná označení v této sféře nepůsobí proti duchu Charty a je vhodné za tímto účelem představitel veřejných služeb oslovit v místech, kde platí nárok na dvojjazyčná označení obcí.

Předpokládané finanční náklady spojené s implementací Charty však budou hrazeny ze státního rozpočtu, nikoliv z rozpočtů obcí samotných.

Na co je třeba se připravit?

Rozhodně není nutno náhle objednávat nákladné překlady či vyměňovat stávající úředníky samosprávy na základě jazykového kritéria. Vzhledem k tomu, že Charta je nový typ smlouvy, se kterým nemá zkušenost ani státní správa, ani občané, základním principem by měla být tolerance k uživatelům menšinových jazyků a schopnost reálně odhadnout potřebu jejich podpory. Je nutné upozornit, že počet uživatelů jazykových práv nemusí vždy odpovídat stavu příslušníků národnostních menšin v obcích. Nejenže se text Charty tomuto spojení důsledně vyhýbá, ale stav národnostních menšin ze sčítání lidu v praxi nezachycuje všechny zájemce o využití jazykových práv.

Je třeba vzít v úvahu, že potenciální uživatelé jazykových práv mohli svou případnou odlišnou národnost z obav ze zneužití či jiných důvodů neuvést (údaj byl nepovinný) nebo uvést místo ní českou. Navíc jejich užívaný jazyk nemusí odpovídat jejich národní identitě. Údaj o národnostním složení však jistě může posloužit jako orientační faktor. Konečně při jeho zvažování doporučujeme přihlídnout zvláště k absolutním číslům (nejen k procentuelnímu podílu příslušníků menšin v obyvatelstvu) a podle něj formulovat příslušná opatření na úrovni obcí i krajů.

V případě zavádění dvojjazyčných názvů obcí se tento, podobně jako další body Charty, uplatňuje ve shodě s dosavadní českou legislativou – zákonem o obcích, který však s pojmem národnostní menšiny výslovně pracuje. Nárok na dvojjazyčné nápisy v jazyce národnostní menšiny se vznáší prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny v obcích, ve kterých se přihlásilo k této národnosti alespoň 10% obyvatel.⁸⁾ Narozdíl od zřízení samotného výboru pro národnostní menšiny tedy nejde pouze o součet těchto menšin. Zákon zde přitom nspecifikuje, o kterou

⁷⁾ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Podle vyhlášky Ministerstva vnitra č. 326/2000 Sb., o způsobu označování ulic a ostatních veřejných prostranství názvy, o způsobu použití a umístění čísel k označení budov, o náležitostech ohlášení a přečíslování budov a o postupu a oznamování přidělení čísel a dokladech potřebných k přidělení čísel, je název v jazyce národnostní menšiny umístěn na téže tabulce pod názvem v českém jazyce. Velikost a typ písma jsou ve shodném provedení.

⁸⁾ Zákon č. 234/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, a zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 46/2004 Sb., umožňující tuto proceduru, je platný od 1. července 2006.

národnost/jazyk se jedná, je tedy opět širší než přijaté závazky Charty uvádějící tento nárok pouze pro polštinu.

I v případě zdrženlivého přístupu orgánů veřejné správy k implementaci Charty je nutné zvýšit citlivost úředníků na toto téma. Například by se měli informovat o možném zvýšení počtu žadatelů předkládajících své žádosti ústně i písemně ve slovenštině. Tento fakt by neměl negativně ovlivnit práci úředníků a komunikační atmosféru celkově. Potřebná opatření pak lze zavádět precedentním postupem.

Protože obavy z ratifikace Charty nejsou na místě, doporučujeme orgánům samosprávy zaujmout spíše vstřícný postoj. Bylo by vhodné prostřednictvím úřadů důkladně a srozumitelně informovat občany o právech mluvčích menšinových jazyků. Úřady mohou dále zveřejnit stávající jazykové kompetence svých zaměstnanců a tím povzbudit občany k užívání menšinových jazyků pod ochranou Charty.

Jak je možno z implementace Charty profitovat?

V lokálních společenstvích s velkým podílem příslušníků národnostních menšin mohou vznikat určitá napětí, proto je třeba působit proti vzájemné konfrontaci obyvatel různých národností a vyvolávání nacionalistických postojů. Jedná se zejména o odstranění ponižujících a příliš osobních procedur zasahujících do života obecních komunit (podařilo se například odstranit požadavek petice pro zavedení dvojjazyčných názvů obcí). Místní samosprávy by si měly uvědomit, že se nejen dá zabránit rozdmýchání „nacionálních vášní“, ale že lze ze specifik místního obyvatelstva udělat pozitivum. Kupříkladu polská komunita je neodmyslitelně spjata s regionem Těšínska. Z její jazykové odlišnosti tak lze vytvořit atraktivní zajímavost pro celý region. Polské obyvatele, zvláště pak jejich konkrétní počty v obcích, je třeba reflektovat jako reálné uživatele svých práv, nikoliv jako zdroj národnostního napětí. Takto vhodně uchopená skutečnost s odstupem a s citem pro historický vývoj území může přispět například turistické přitažlivosti celého regionu. Nejde přitom jen o turisty z Polska, kteří jazyková opatření – např. dvojjazyčné názvy obcí – mohou zároveň chápat jako vstřícný krok vůči sobě, ale i české turisty hledající ozvláštnění ve značně národnostně homogenní republice.

Tradice užívání polského jazyka na Těšínsku, obohacení regionu a zvýšení jeho turistické atraktivnosti je vhodné zmiňovat i v komunikaci s médii, zvláště na krajské úrovni, kde je tato problematika častěji diskutována. Zároveň je třeba důrazně uvést, že náklady na implementaci Charty (především zavedení dvojjazyčných místních názvů) jsou hrazeny ze státního rozpočtu přímo, tedy nikoliv na úkor investičních plánů v rozpočtech obcí či kraje.

Konkrétní výhody se týkají i samotných jazykových menšin. Z jejich řad mohou přijít případní tlumočníci, překladatelé, členové expertních názvoslovných komisí nebo jazykově vybavení úředníci. Další dimenze zaměstnávání by skýtalo využití jazykové (a kulturní) odlišnosti v turistice.

Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k vládnímu návrhu ratifikace Charty

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2006
4. volební období
2385

USNESENÍ
Poslanecké sněmovny
z 55. schůze 19. dubna 2006

k vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Evropská charta regionálních či menšinových jazyků (ETS 148), otevřená k podpisu členskými státy Rady Evropy ve Štrasburku dne 5. listopadu 1992 /sněmovní tisk 1220/ - druhé čtení

Poslanecká sněmovna

dává souhlas k ratifikaci Evropské charty regionálních či menšinových jazyků (ETS 148), otevřené k podpisu členskými státy Rady Evropy ve Štrasburku dne 5. listopadu 1992 s tím, že k Úmluvě bude učiněno prohlášení následujícího znění:

„Česká republika prohlašuje, že přijatá ustanovení Charty bude uplatňovat v souladu se svým ústavním pořádkem a příslušnými mezinárodními smlouvami, jimiž je vázána.

Ačkoliv v České republice neexistuje obecná právní úprava úředního jazyka, pro účely Charty se považují za menšinové jazyky ty jazyky, které splňují podmínky článku 1 písm. a). Česká republika tak v souladu s Chartou prohlašuje, že za menšinové jazyky, jimiž se na jejím území hovoří, a vůči kterým bude uplatňovat ustanovení části II, považuje slovenštinu, polštinu, němčinu a romštinu.

Česká republika prohlašuje, že bude v souladu s článkem 2 odst. 2 a článkem 3 odst. 1 Charty aplikovat vybraná ustanovení části III Charty na tyto jazyky:

Polštinu v Moravskoslezském kraji, na území okresů Frýdek-Místek a Karviná:

článek 8 odst. 1a)i/ii; b)i/ii; c)i/ii; d)ii; e)iii; f)iii; g); h); i); odst. 2; (celkem 10 bodů)

článek 9 odst. 1a)ii, a)iii, a)iv; b)ii, b)iii; c)ii, c)iii; d); odst. 2a); (celkem 9 bodů)

článek 10 odst. 1a)iv; odst. 2b); e); f); g); odst. 4a); odst. 5; (celkem 7 bodů)

článek 11 odst. 1a)iii; b)ii; c)ii; d); e)i; odst. 2; (celkem 6 bodů)

článek 12 odst. 1a); f); g); odst. 2; odst. 3; (celkem 5 bodů)

článek 13 odst. 1c); odst. 2e); (celkem 2 body)

článek 14 a); b). (celkem 2 body)

Celkem 41 bodů.

Slovenštinu na celém území České republiky:

článek 8 odst. 1a)iv; b)iv; e)iii; g); i); odst. 2; (celkem 6 bodů)

článek 9 odst. 1 a)ii, a)iii, a)iv; b)ii, b)iii; c)ii, c)iii; d); odst. 2a); (celkem 9 bodů)

článek 10 odst. 1a)iv, a)v; odst. 2b); e); f); odst. 3c); odst. 4a); odst. 5; (celkem 8 bodů)

článek 11 odst. 1a)iii; b)ii; d); e)i; odst. 2; (celkem 5 bodů)

článek 12 odst. 1a); f); g); odst. 2; odst. 3; (celkem 5 bodů)

článek 13 odst. 1c); odst. 2e); (celkem 2 body)

článek 14 a); b). (celkem 2 body)

Celkem 37 bodů.“

Lubomír Zaorálek v.r.
předseda Poslanecké sněmovny

Jaroslav Krákora v.r.
ověřovatel Poslanecké sněmovny

Text Charty je barevně odstíněn podle platnosti bodů pro jednotlivé jazyky: body navrhované pouze pro polštinu, body navrhované pouze pro slovenštinu, body navrhované pro polštinu i slovenštinu zároveň

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků

Štrasburk 5. listopadu 1992 (ETS 148)

Preambule

Členské státy Rady Evropy, které podepsaly tuto Chartu,

majíce na zřeteli, že cílem Rady Evropy je dosažení větší jednoty mezi jejími členy, zejména za účelem zachování a uskutečňování ideálů a zásad, jež jsou jejich společným dědictvím;

majíce na zřeteli, že ochrana historických regionálních a menšinových jazyků Evropy, z nichž některým hrozí postupný zánik, přispívá k zachování a rozvoji kulturního bohatství a tradic Evropy;

majíce na zřeteli, že právo užívat regionální nebo menšinový jazyk v soukromém a veřejném životě je nezczitelným právem, jež odpovídá zásadám zakotveným v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech Organizace spojených národů a duchu Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod;

oceňující práci vykonanou Konferencí o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, a zejména Helsinský závěrečný akt z roku 1975 a dokument z Kodaňské schůzky z roku 1990;

zdůrazňující hodnotu vzájemného působení kultur a jazykové rozmanitosti a majíce na zřeteli, že ochrana a podpora regionálních a menšinových jazyků by neměla být na újmu úředním jazykům a potřebě se jim učit;

uvědomující si, že ochrana a podpora regionálních a menšinových jazyků v různých zemích a regionech Evropy představuje důležitý příspěvek k budování Evropy založené na zásadách demokracie a kulturní rozmanitosti v rámci státní svrchovanosti a územní celistvosti;

berouce v úvahu specifické podmínky a historické tradice v různých regionech evropských států, se dohodly na následujícím:

Část I - Obecná ustanovení

Článek 1 - Definice

Pro účely této Charty:

- a) výraz „regionální či menšinové jazyky“ označuje jazyky, které jsou:
 - i) tradičně užívané na daném území státu občany tohoto státu, kteří tvoří skupinu početně menší než ostatní obyvatelstvo státu; a
 - ii) odlišné od úředního jazyka (úředních jazyků) tohoto státu; neoznačuje dialekty úředního jazyka (úředních jazyků) státu, ani jazyky migrantů;
- b) výraz „území, kde je regionální nebo menšinový jazyk užíván“ označuje zeměpisnou oblast, kde je tento jazyk vyjadřovacím prostředkem takového počtu osob, který opodstatňuje přijetí různých ochranných a podpůrných opatření uvedených v této Chartě;
- c) výraz „neteritoriální jazyky“ označuje jazyky užívané občany státu, které jsou odlišné od jazyka nebo jazyků užívaných ostatním obyvatelstvem státu, ale které, ačkoliv jsou tradičně užívané na území tohoto státu, nelze spojovat s některou jeho konkrétní oblastí.

Článek 2 – Závazky

- 1) Každá smluvní strana se zavazuje uplatňovat ustanovení části II. ve vztahu ke všem regionálním nebo menšinovým jazykům, jimiž se hovoří na jejím území, a jež jsou v souladu s definicí uvedenou v článku 1.
- 2) Ve vztahu ke každému jazyku označenému při ratifikaci, přijetí nebo schválení, v souladu s článkem 3, se každá smluvní strana zavazuje uplatňovat alespoň třicet pět odstavců nebo bodů vybraných z ustanovení části III. Charty, včetně alespoň tří odstavců nebo bodů vybraných z každého z článků 8 a 12 a jednoho odstavce nebo bodu vybraného z každého z článků 9, 10, 11 a 13.

Článek 3 - Praktická opatření

- 1) Každý smluvní stát stanoví ve své ratifikační listině nebo listině o přijetí či schválení každý regionální nebo menšinový jazyk nebo méně rozšířený úřední jazyk užívaný na celém jeho území nebo jeho části, na které se budou vztahovat odstavce vybrané podle článku 2, odstavce 2.
- 2) Každá smluvní strana může kdykoliv později oznámit generálnímu tajemníkovi, že přijímá závazky vyplývající z ustanovení kteréhokoli jiného odstavce Charty, který nebyl uveden v její ratifikační listině nebo listině o přijetí nebo schválení, nebo že bude uplatňovat odst. 1 tohoto článku ve vztahu k jiným regionálním nebo menšinovým jazykům nebo k jiným méně rozšířeným úředním jazykům užívaným na celém jejím území nebo jeho části.
- 3) Závazky uvedené v předchozím odstavci budou považovány za součást ratifikace, přijetí nebo schválení a budou mít stejný účinek počínaje datem oznámení.

Článek 4 - Stávající režimy ochrany

- 1) Žádné z ustanovení této Charty nebude vykládáno jako omezení nebo částečné zrušení kteréhokoli z práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech.
- 2) Ustanoveními této Charty nebudou dotčena příznivější ustanovení týkající se postavení regionálních a menšinových jazyků nebo právního režimu pro příslušníky menšin, platná ve smluvním státě nebo stanovená příslušnými mezinárodními dvoustrannými nebo mnohostrannými mezinárodními smlouvami.

Článek 5 - Stávající závazky

Nic v této Chartě nebude vykládáno tak, jako by z ní vyplývalo právo vyvíjet činnost nebo se dopouštět jednání, jež je v rozporu s cíli Charty Organizace spojených národů nebo jinými mezinárodněprávními závazky, včetně zásady svrchovanosti a územní celistvosti států.

Článek 6 - Informace

Smluvní strany se zavazují, že zajistí, aby příslušné úřady, organizace a osoby byly informovány o právech a povinnostech stanovených touto Chartou.

Část II - Cíle a zásady uskutečňované v souladu s článkem 2, odstavce 1

Článek 7 - Cíle a zásady

- 1) Pokud jde o regionální a menšinové jazyky, na územích, kde jsou tyto jazyky užívány, a v závislosti na stavu každého jazyka, smluvní strany založí svou politiku, zákonodárství a praxi na těchto cílech a zásadách:
 - a) uznání regionálních nebo menšinových jazyků jako výrazu kulturního bohatství;
 - b) respektování zeměpisné oblasti každého regionálního nebo menšinového jazyka s cílem zajistit, aby stávající nebo nové územněsprávní členění nebylo na překážku podpoře příslušného regionálního nebo menšinového jazyka;
 - c) potřebě rozhodného jednání za účelem podpory regionálních nebo menšinových jazyků, směřující k jejich zachování;
 - d) usnadňování nebo podpora užívání regionálních nebo menšinových jazyků, v ústní i písemné formě, ve veřejném i v soukromém životě;

- e) zachování a rozvíjení vazeb v oblastech, jež jsou předmětem této Charty, mezi skupinami užívajícími regionální nebo menšinový jazyk a jinými skupinami ve státě hovořícími jazykem, jenž je užíván ve stejné nebo obdobné formě, jakož i navazování kulturních vztahů s jinými skupinami ve státě užívajícími odlišné jazyky;
- f) poskytování vhodných forem a prostředků pro výuku a studium regionálních nebo menšinových jazyků na všech vhodných stupních;
- g) poskytování možností, aby se osoby, které neovládají regionální nebo menšinový jazyk a žijí v oblasti, kde je užíván, mohly, pokud si to přejí, tomuto jazyku učit;
- h) prosazování studia a výzkumu regionálních nebo menšinových jazyků na vysokých školách nebo podobných institucích;
- i) prosazování vhodných forem mezistátní výměny v oblastech, jež jsou předmětem této Charty, která se týká regionálních nebo menšinových jazyků užívaných ve stejné nebo obdobné formě ve dvou nebo více státech.

2) Smluvní strany se zavazují, že odstraní, pokud tak již neučinily, neopodstatněné rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování týkající se užívání regionálního nebo menšinového jazyka, směřující k odrazování nebo ohrožování jeho zachování a rozvoje. Přijetí zvláštních opatření ve prospěch regionálních a menšinových jazyků, směřující k podpoře rovnosti mezi uživateli těchto jazyků a ostatním obyvatelstvem nebo náležitě přihlížející k jejich zvláštním podmínkám, se nepovažuje za diskriminaci uživatelů rozšířenějších jazyků.

3) Smluvní strany se zavazují, že budou pomocí vhodných opatření podporovat vzájemné porozumění mezi všemi jazykovými skupinami v zemi, zejména tak, že zahrnou úctu, porozumění a toleranci vůči regionálním a menšinovým jazykům mezi cíle výchovy a vzdělávání stanovené v jejich zemích, a že budou podporovat hromadné sdělovací prostředky, aby sledovaly tytéž cíle.

4) Při určování své politiky vůči regionálním a menšinovým jazykům budou smluvní strany přihlížet k potřebám a přáním vyjádřeným skupinami, které tyto jazyky užívají. Smluvní strany se vybízejí, aby v případě potřeby zřídily orgány, které budou orgánům veřejné správy radit ve všech záležitostech souvisejících s regionálními nebo menšinovými jazyky.

5) Smluvní strany se zavazují, že budou zásady uvedené v odstavcích 1 - 4 přiměřeně uplatňovat ve vztahu k neteritoriálním jazykům. Určování povahy a rozsahu opatření přijímaných za účelem provádění této Charty, má být ve vztahu k těmto jazykům pružné, a to s ohledem na potřeby a přání skupin užívajících příslušný jazyk a na respektování jejich tradic a povahy.

Část III - Opatření na podporu užívání regionálních nebo menšinových jazyků ve veřejném životě v souladu se závazky přijatými podle článku 2, odstavce 2

Článek 8 - Vzdělávání

1) Pokud jde o vzdělávání, smluvní strany se zavazují, že na území, kde jsou tyto jazyky užívány, v závislosti na stavu každého z těchto jazyků a aniž by tím byla dotčena výuka úředního jazyka (úředních jazyků) státu

- a)
 - i zpřístupní předškolní vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii zpřístupní podstatnou část předškolní vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - iii budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i a ii alespoň vůči žákům, jejichž zákonní zástupci o takové opatření požádají a jejichž počet se bude považovat za dostatečný; nebo

- iv pokud veřejné orgány nemají přímé pravomoce při zajišťování předškolní výchovy, budou upřednostňovat a/nebo podporovat uplatňování opatření uvedených v bodech i - iii;
- b)
 - i zpřístupní základní vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii zpřístupní podstatnou část základního vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - iii budou v rámci základního vzdělávání zajišťovat výuku příslušných regionálních nebo menšinových jazyků, která se stane součástí učebních osnov; nebo
 - iv budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i - iii alespoň vůči žákům, jejichž zákonní zástupci o takové opatření požádají a jejichž počet bude považován za dostatečný;
- c)
 - i zpřístupní středoškolské vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii zpřístupní podstatnou část středoškolského vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - iii budou v rámci středoškolského vzdělávání zajišťovat výuku příslušných regionálních nebo menšinových jazyků, která se stane součástí učebních osnov; nebo
 - iv budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i - iii alespoň vůči žákům, kteří o takové opatření požádají sami, nebo případně o to požádají jejich zákonní zástupci, a v počtu, který bude považován za dostatečný;
- d)
 - i zpřístupní technické a odborné vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii zpřístupní podstatnou část technického a odborného vzdělávání v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - iii budou v rámci technického a odborného vzdělávání zajišťovat výuku příslušných regionálních nebo menšinových jazyků jako součást učebních osnov; nebo
 - iv budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i - iii alespoň vůči žákům, kteří o takové opatření požádají sami, nebo případně o to požádají jejich zákonní zástupci, v počtu, který je považován za dostatečný;
- e)
 - i zpřístupní univerzitní nebo jiné vysokoškolské vzdělávání v regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii zpřístupní studium těchto jazyků jako oborů univerzitního nebo jiného vysokoškolského studia; nebo
 - iii nelze-li vzhledem k úloze státu ve vztahu k vysokým školám uplatnit body i a ii, budou podporovat a/nebo povolovat poskytování univerzitního nebo jiného vysokoškolského vzdělávání v regionálních nebo menšinových jazycích nebo možnost studia těchto jazyků jako oborů univerzitního nebo jiného vysokoškolského studia;
- f)
 - i učiní opatření ke zřízení kurzů vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání s výukou vedenou převážně nebo zcela v regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii budou nabízet takové jazyky jako obory vzdělávání dospělých nebo dalšího vzdělávání; nebo

- iii) pokud orgány veřejné správy nemají přímé pravomoce v oblasti vzdělávání dospělých, budou upřednostňovat a/nebo podporovat nabídku takových jazyků jako oborů vzdělávání dospělých nebo dalšího vzdělávání;
 - g) učiní opatření k zajištění výuky dějin a kultury, jejichž výrazem je regionální nebo menšinový jazyk;
 - h) zpřístupní základní a další přípravu učitelů potřebnou k provádění těch odstavců a) - g), které smluvní strana přijala,
 - i) ustaví dozorcí orgán nebo orgány, který bude nebo které budou sledovat, jak smluvní strana plní přijatá opatření, a dosažený pokrok při zavádění a rozvoji výuky regionálních nebo menšinových jazyků, a který bude nebo které budou o svých zjištěních vypracovávat periodické zprávy, jež budou zveřejňovány.
- 2) Pokud jde o vzdělávání na jiných územích než ta, kde jsou tradičně užívány regionální nebo menšinové jazyky, smluvní strany se zavazují, že povolí a budou podporovat nebo poskytovat výuku v regionálním nebo menšinovém jazyce nebo výuku tohoto jazyka na všech příslušných stupních vzdělávací soustavy, pokud je to vzhledem k počtu uživatelů regionálního nebo menšinového jazyka opodstatněné.

Článek 9 - Soudní orgány

1) Ve vztahu k soudním obvodům, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální nebo menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a podle stavu každého z těchto jazyků, jakož i pod podmínkou, že soudce nebude považovat využití možností podle tohoto odstavce za překážku řádného výkonu spravedlnosti, se smluvní strany zavazují, že:

- a) v trestním řízení
 - i) stanoví, aby soudy na žádost některé ze stran sporu vedly řízení v regionálních nebo menšinových jazycích; a/nebo
 - ii) zaručí, aby obviněný měl právo užívat svůj regionální nebo menšinový jazyk; a/nebo
 - iii) stanoví, aby písemné i ústní žádosti a důkazy nebyly považovány za nepřijatelné pouze proto, že jsou vyjádřeny v regionálním nebo menšinovém jazyce;
 - iv) bude možno na požádání předložit listiny související se soudním řízením v příslušném regionálním nebo menšinovém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu, aniž tím dotčeným osobám vzniknou další náklady;
- b) v občanskoprávním řízení
 - i) stanoví, aby soudy na žádost některé ze stran sporu vedly řízení v regionálních nebo menšinových jazycích; a/nebo
 - ii) povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem vlastního regionálního nebo menšinového jazyka, aniž mu tím vzniknou další náklady; a/nebo
 - iii) povolí předkládání listin a důkazů v regionálních nebo menšinových jazycích, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu;
- c) v soudním řízení ve správních věcech
 - i) stanoví, aby soudy na žádost některé ze stran sporu vedly řízení v regionálních nebo menšinových jazycích; a/nebo

- ii povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem vlastního regionálního nebo menšinového jazyka, aniž mu tím vzniknou další náklady; a/nebo
- iii povolí předkládání listin a důkazů v regionálních nebo menšinových jazycích, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu;
- d) podniknou kroky s cílem zajistit, aby v důsledku uplatňování bodů i a iii odstavců b) a c) a nezbytného využívání tlumočnicků a překladatelů nevznikaly dotčeným osobám další náklady.

2) Smluvní strany se zavazují, že

- a) nebudou popírat platnost vnitrostátních právních listin pouze proto, že jsou sepsány v regionálním nebo menšinovém jazyce; nebo
- b) nebudou ve vztazích mezi smluvními stranami popírat platnost vnitrostátních právních listin pouze proto, že jsou sepsány v regionálním nebo menšinovém jazyce, a zajistí, aby tyto listiny mohly být uplatňovány vůči dotčené třetí osobě, která není uživatelem takového jazyka za předpokladu, že s obsahem listiny je seznámí osoba (osoby), která listinu uplatňuje; nebo
- c) nebudou ve vztazích mezi smluvními stranami popírat platnost vnitrostátních právních listin vystavených v zemi pouze proto, že jsou sepsány v regionálním nebo menšinovém jazyce.

3) Smluvní strany se zavazují, že v regionálních nebo menšinových jazycích zpřístupní nejdůležitější zákony a další předpisy a také ty, které se vztahují na uživatele těchto jazyků, nejsou-li už tyto dokumenty poskytnuty jinak.

Článek 10 - Orgány veřejné správy a veřejné služby

1) V rámci správních a samosprávných celků, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální nebo menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a v závislosti na stavu každého z těchto jazyků, se smluvní strany zavazují, že v rámci reálných možností

- a)
 - i zajistí, aby orgány veřejné správy užívaly regionální nebo menšinové jazyky; nebo
 - ii zajistí, aby zaměstnanci těchto orgánů, kteří jsou ve styku s veřejností, užívali regionální nebo menšinové jazyky při jednání s osobami, které se na ně v těchto jazycích obracejí; nebo
 - iii zajistí, aby uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli podávat ústní a písemné žádosti a dostávat odpovědi v těchto jazycích; nebo
 - iv zajistí, aby uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli podávat ústní a písemné žádosti v těchto jazycích; nebo
 - v zajistí, aby uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli právoplatně předkládat listiny v těchto jazycích;
- b) poskytne často užívané úřední texty a formuláře obyvatelstvu v regionálních nebo menšinových jazycích nebo v dvojjazycné verzi;
- c) dovolí orgánům veřejné správy vyhotovování listin v regionálním nebo menšinovém jazyce.

2) Pokud jde o orgány místní nebo regionální veřejné správy, na jejichž území je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální nebo menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, smluvní strany se zavazují, že dovolí a/nebo budou podporovat, aby

- a) orgány regionální nebo místní veřejné správy užívaly při své činnosti regionální nebo menšinové jazyky;

- b) uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli podávat ústní nebo písemné žádosti v těchto jazycích;
- c) orgány regionální veřejné správy vydávaly úřední písemnosti také v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích;
- d) orgány místní veřejné správy vydávaly úřední písemnosti rovněž v příslušných regionálních nebo menšinových jazycích;
- e) se při jednání ve shromážděních regionálních orgánů používaly regionální nebo menšinové jazyky, avšak bez vyloučení užívání úředního jazyka (úředních jazyků) státu;
- f) se při jednání ve shromážděních místních orgánů používaly regionální nebo menšinové jazyky, avšak bez vyloučení užívání úředního jazyka (úředních jazyků) státu;
- g) se užívaly nebo přijaly tradiční a správné formy místních názvů v regionálních nebo menšinových jazycích, v případě potřeby vedle názvu v úředním jazyce (úředních jazycích);

3) Pokud jde o veřejné služby poskytované veřejnými orgány nebo jinými osobami jednajícími v jejich zastoupení, smluvní strany se zavazují, že na území, kde jsou užívány regionální nebo menšinové jazyky, a v závislosti na stavu každého jazyka a v rámci reálných možností:

- a) zajistí užívání regionálních nebo menšinových jazyků při poskytování této služby; nebo
- b) dovolí, aby uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli podávat žádosti a dostávat odpovědi v těchto jazycích; nebo
- c) dovolí, aby uživatelé regionálních nebo menšinových jazyků mohli podávat žádosti v těchto jazycích.

4) Za účelem provádění těch ustanovení odstavců 1, 2 a 3, které přijaly, se smluvní strany zavazují, že přijmou jedno nebo více těchto opatření:

- a) překlady a tlumočení podle potřeby;
- b) nábor a podle potřeby i přípravu potřebných úředníků a jiných zaměstnanců veřejné správy;
- c) pokud možno kladné vyřízení žádostí zaměstnanců veřejné správy, kteří ovládají regionální nebo menšinový jazyk, žádají-li, aby byli zaměstnáni na území, kde je tento jazyk užíván.

5) Smluvní strany se zavazují, že budou na žádost dotčených osob dovolovat užívání nebo přijímání příjmení v regionálních nebo menšinových jazycích.

Článek 11 – Hromadné sdělovací prostředky

1) Smluvní strany se zavazují, že pro uživatele regionálních nebo menšinových jazyků na území, kde se těmito jazyky hovoří, v závislosti na stavu každého jazyka a na tom, zda je to přímo nebo nepřímo v pravomoci a působnosti orgánů veřejné moci, zda jsou k tomu zmocněny a zda obvykle v této oblasti působí a zároveň při respektování zásady nezávislosti a autonomie hromadných sdělovacích prostředků,

- a) u vědomí, že rozhlas a televize mají charakter veřejné služby:
 - i zajistí zřízení alespoň jedné rozhlasové stanice a jednoho televizního kanálu v regionálních nebo menšinových jazycích; nebo
 - ii podpoří zřízení alespoň jedné rozhlasové stanice a jednoho televizního kanálu v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k tomuto zřízení napomůže; nebo

- iii náležitým způsobem zajistí, aby provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání vysílali programy v regionálních nebo menšinových jazycích;
- b) i podpoří zřízení alespoň jedné rozhlasové stanice v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k tomuto zřízení napomohou; nebo
 - ii podpoří pravidelné vysílání rozhlasových programů v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k tomuto vysílání napomohou;
- c) i podpoří zřízení alespoň jednoho televizního kanálu v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k tomuto zřízení napomohou; nebo
 - ii podpoří pravidelné vysílání televizních programů v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k takovému vysílání napomohou;
- d) podpoří výrobu a distribuci zvukových nahrávek a audiovizuálních děl v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k nim budou napomáhat;
- e) i podpoří zřízení nebo zachování alespoň jedné novin v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k němu budou napomáhat; nebo
 - ii budou podporovat pravidelné uveřejňování novinových článků v regionálních nebo menšinových jazycích nebo k nim bude napomáhat;
- f) i poskytnou hromadným sdělovacím prostředkům užívajícím regionální nebo menšinové jazyky náhradu za zvýšené náklady ve všech případech, kdy zákon nařizuje poskytování finanční pomoci hromadným sdělovacím prostředkům obecně; nebo
 - ii uplatní stávající opatření týkající se finanční pomoci rovněž vůči audiovizuálním produkcím v regionálních nebo menšinových jazycích;
- g) budou podporovat přípravu novinářů a jiných pracovníků pro práci v hromadných sdělovacích prostředcích užívajících regionální nebo menšinové jazyky.

2) Smluvní strany se zavazují, že zaručí svobodu přímého příjmu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě jako regionální nebo menšinový jazyk, a že nebudou bránit opakovanému přenosu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v takovém jazyce. Dále se zavazují, že zajistí, aby nijak nebyla omezována svoboda projevu a svobodný tok informací v tisku v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě jako regionální nebo menšinový jazyk. Jelikož uplatňování uvedených svobod zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat zákonem stanoveným předepsaným postupům, podmínkám, omezením nebo postihům, které jsou v demokratické společnosti nezbytné k bezpečnosti státu, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, k předcházení narušování veřejného pořádku nebo trestné činnosti, k ochraně zdraví a morálky, k ochraně dobrého jména nebo práv osob, k předcházení vyzrazení důvěrných informací nebo k zachování vážnosti a nestrannosti soudů.

3) Smluvní strany se zavazují zajistit, aby zájmy uživatelů regionálních a menšinových jazyků byly zastoupeny nebo vzaty v úvahu v orgánech případně zřízených podle zákona, jejichž posláním je zaručit svobodu a pluralitu hromadných sdělovacích prostředků.

Článek 12 - Kulturní činnost a kulturní zařízení

1) Pokud jde o kulturní činnost a zařízení - zejména knihovny, videopůjčovny, kulturní střediska, muzea, archivy, akademie, divadla a kina, jakož i literární tvorbu a výrobu filmů, folklórní formy kulturního projevu, festivaly a kulturní průmysl, mimo jiné včetně využití nových technologií - smluvní strany se zavazují, že na území, kde jsou takové jazyky užívány, a mají-li k tomu veřejné orgány pravomoci a působnost, a zároveň jsou k tomu zmocněny a obvykle v této oblasti působí

- a) budou podporovat formy projevu a iniciativy typické pro regionální nebo menšinové jazyky a napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v těchto jazycích;
 - b) budou napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v regionálních nebo menšinových jazycích v překladu do jiných jazyků prostřednictvím podpory a rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatřování filmů titulky;
 - c) budou napomáhat zpřístupnění děl vytvořených v jiných jazycích překladem do regionálních nebo menšinových jazyků prostřednictvím podpory a rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatřování filmů titulky;
 - d) zajistí, aby orgány pověřené organizací a podporováním kulturní činnosti různého druhu vhodným způsobem vtělily znalost a užívání regionálních nebo menšinových jazyků a kultur do akcí, k nimž dávají podnět nebo které podporují;
 - e) budou podporovat opatření zajišťující, aby orgány pověřené organizací nebo podporou kulturních činností měly k dispozici pracovníky, kteří ovládají příslušný regionální nebo menšinový jazyk, jakož i jazyk (jazyky) ostatního obyvatelstva;
 - f) budou podporovat přímou účast představitelů uživatelů daného regionálního nebo menšinového jazyka při zřizování zařízení a plánování kulturní činnosti;
 - g) budou podporovat a/nebo usnadňovat zřízení orgánu nebo orgánů pro shromažďování, archivování a zveřejňování nebo vydávání děl vytvořených v regionálních nebo menšinových jazycích;
 - h) v případě potřeby budou tvořit a/nebo prosazovat a financovat překlady a terminologický výzkum, zejména za účelem uchování a rozvoje náležité správní, obchodní, hospodářské, společenskovední, technické a právnické terminologie v každém regionálním nebo menšinovém jazyce.
- 2) Ve vztahu k jiným územím než k těm, na nichž jsou tradičně užívány regionální nebo menšinové jazyky, se smluvní strany zavazují povolovat, podporovat nebo zajišťovat vhodné kulturní činnosti a zařízení v souladu s předchozím odstavcem, pokud je to opodstatněné vzhledem k počtu uživatelů regionálního nebo menšinového jazyka.
- 3) Smluvní strany se zavazují, že při provádění své kulturní politiky v zahraničí poskytnou náležité místo regionálním a menšinovým jazykům a kulturám, jejichž výrazem tyto jazyky jsou.

Článek 13 - Hospodářský a společenský život

- 1) Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazují se smluvní strany v celostátním měřítku, že
- a) odstraní ze svého právního řádu jakákoli ustanovení bezdůvodně zakazující nebo omezující užívání regionálních nebo menšinových jazyků v písemnostech souvisejících s hospodářským a společenským životem, zvláště v pracovních smlouvách a v technické dokumentaci, například v pokynech o užívání výrobků nebo zařízení;
 - b) zakáží zařazování ustanovení vylučujících nebo omezujících užívání regionálních nebo menšinových jazyků, přinejmenším mezi uživateli téhož jazyka, do interních podnikových předpisů a soukromých listin;
 - c) budou vystupovat proti praktikám, které mají odradit od užívání regionálních nebo menšinových jazyků v souvislosti s hospodářskými nebo společenskými aktivitami;
 - d) budou usnadňovat nebo podporovat užívání regionálních nebo menšinových jazyků prostředky jinými než ty, které jsou uvedeny v předchozích bodech.

2) Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazují se smluvní strany, pokud je to v pravomoci orgánů veřejné správy, na území, kde jsou regionální nebo menšinové jazyky užívány, a v rámci reálných možností, že

- a) pomocí prostředků a postupů slučitelných s obchodní praxí začlení do svých finančních a bankovních předpisů ustanovení umožňující užívání regionálních nebo menšinových jazyků při vystavování platebních příkazů (šeků, směnek, apod.) nebo jiných finančních listin, nebo, podle okolností, že zajistí provádění takových ustanovení;
- b) v oblastech hospodářského a společenského života přímo podléhajících jejich správě (veřejný sektor) budou organizovat činnosti podporující užívání regionálních nebo menšinových jazyků;
- c) zajistí, aby zařízení sociální péče, např. nemocnice, domovy důchodců a ubytovny nabízely pro osoby užívající regionální nebo menšinové jazyky, které potřebují péči z důvodu nemoci, stáří nebo z jiných důvodů, možnosti přijetí a péče v jejich vlastním jazyce;
- d) vhodnými prostředky zajistí, aby se bezpečnostní pokyny vydávaly rovněž v regionálních nebo menšinových jazycích;
- e) **zajistí, aby informace o právech spotřebitelů poskytované příslušnými orgány byly zpřístupněny v regionálních nebo menšinových jazycích.**

Článek 14 - Přeshraniční výměny

Smluvní strany se zavazují, že budou:

- a) **uplatňovat stávající dvoustranné a mnohostranné dohody, které je pojí se státy, v nichž je tentýž jazyk užíván ve stejné nebo obdobné formě, nebo, je-li to nutné, usilovat o sjednání takových dohod způsobem, který by podporoval styky mezi uživateli téhož jazyka v příslušných státech v oblasti kultury, školství, informací, odborného školství a celoživotního vzdělávání;**
- b) **usnadňovat a/nebo prosazovat ve prospěch regionálních nebo menšinových jazyků přeshraniční spolupráci, zejména mezi regionálními nebo místními orgány, na jejichž území je užíván tentýž jazyk ve stejné nebo obdobné podobě.**

Část IV - Provádění Charty

Článek 15 - Periodické zprávy

1) Smluvní strany budou pravidelně předkládat generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, způsobem stanoveným Výborem ministrů, zprávy o své politice prováděné podle části II této Charty a o opatřeních přijatých pro provádění těch ustanovení části III, která přijaly. První zpráva bude předložena do jednoho roku od vstupu Charty v platnost pro příslušný stát, následné zprávy vždy v tříletých intervalech po první zprávě.

2) Smluvní strany své zprávy zveřejní.

Článek 16 - Projednání zpráv

1) Zprávy předložené generálnímu tajemníkovi Rady Evropy podle článku 15 projedná výbor expertů ustavený podle článku 17.

2) Organizace nebo sdružení, které byly ve smluvní straně založeny v souladu se zákonem, mohou upozornit výbor expertů na záležitosti související se závazky přijatými touto smluvní stranou podle části III této Charty. Po poradě s příslušnou smluvní stranou může výbor expertů vzít tyto informace na zřetel při přípravě zprávy uvedené v odstavci 3. Tyto organizace nebo sdružení mohou dále předkládat prohlášení k politice, kterou smluvní strana provádí podle části II.

- 3) Na základě zpráv uvedených v odstavci 1 a informací zmíněných v odstavci 2 připraví výbor expertů zprávu pro Výbor ministrů. Součástí zprávy budou připomínky, o které byly smluvní strany požádány. Výbor ministrů může zprávu zveřejnit.
- 4) Zpráva uvedená v odstavci 3 bude obsahovat zejména návrhy expertního výboru určené Výboru ministrů pro přípravu doporučení Výboru ministrů, která budou podle okolností adresována smluvní straně nebo stranám.
- 5) Generální tajemník Rady Evropy předloží každé dva roky Parlamentnímu shromáždění podrobnou zprávu o provádění Charty.

Článek 17 - Výbor expertů

- 1) Výbor expertů se skládá z členů, z každé smluvní strany po jednom. Členové jsou jmenováni Výborem ministrů ze seznamu osob vysoké mravní úrovně a uznávané odborné způsobilosti v záležitostech, jež jsou předmětem Charty, které navrhne příslušná strana.
- 2) Členové výboru jsou jmenováni na dobu šesti let a mohou být jmenováni znovu. Člen, který není schopen zastávat funkci do konce funkčního období, je nahrazen postupem stanoveným v odstavci 1 a člen, který ho nahrazuje, zastává funkci do konce funkčního období svého předchůdce.
- 3) Výbor expertů přijímá jednací řád. Sekretářské služby pro výbor zajišťuje generální tajemník Rady Evropy.

Část V - Závěrečná ustanovení

Článek 18

Tato Charta je otevřena k podpisu členskými státními Rady Evropy. Podléhá ratifikaci, přijetí nebo schválení. Ratifikační listiny a doklady o přijetí nebo schválení budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 19

- 1) Tato Charta vstoupí v platnost první den měsíce následujícího po uplynutí období tří měsíců od data, ke kterému pět členských států Rady Evropy vyjádřilo souhlas být vázán Chartou v souladu s ustanoveními článku 18.
- 2) Ve vztahu ke kterémukoli členskému státu, který později vyjádří souhlas být vázán touto Chartou, vstoupí tato Charta v platnost první den měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců ode dne uložení ratifikační listiny nebo dokumentu o přijetí nebo schválení.

Článek 20

- 1) Po vstupu této Charty v platnost může Výbor ministrů Rady Evropy přizvat k přístupu k této Chartě kterýkoli stát, který není členem Rady Evropy.
- 2) Pro přistupující stát vstoupí tato Charta v platnost první den měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců ode dne uložení dokladu o přístupu u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 21

- 1) Při podpisu nebo při ukládání ratifikačních listin nebo dokladů o přijetí, schválení nebo přístupu, může stát učinit výhrady ohledně odstavců 2 - 5 článku 7 této Charty. Jiné výhrady učinit nelze.
- 2) Účastnický stát, který učinil výhradu podle předchozího odstavce, ji může zcela nebo zčásti odvolat sdělením zaslaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. Toto odvolání nabude účinnosti v den, kdy generální tajemník sdělení obdržel.

Článek 22

- 1) Kterákoli smluvní strana může kdykoli vypovědět tuto Chartu sdělením adresovaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.

2) Tato výpověď nabude účinnosti první den měsíce následujícího po uplynutí období šesti měsíců ode dne, kdy generální tajemník toto sdělení obdržel.

Článek 23

Generální tajemník Rady Evropy oznámí členským státům Rady a každému státu, který přistoupil k této Chartě,

- a) každý podpis;
- b) uložení každé ratifikační listiny nebo dokladu o přijetí, schválení nebo přístupu;
- c) každé datum vstupu této Charty v platnost podle článku 19 a 20;
- d) každé sdělení obdržené v souvislosti s prováděním článku 3, odstavce 2;
- e) jakýkoli jiný úkon, sdělení nebo oznámení související s touto Chartou.

Na důkaz toho níže podepsaní, řádně k tomu zmocnění, podepsali tuto Chartu.

Dáno ve Štrasburku dne 5. listopadu 1992 v jazyce anglickém a francouzském, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Generální tajemník Rady Evropy předá ověřené kopie každému členskému státu Rady Evropy a každému státu přizvanému k přístupu k této Chartě.

**Charta
Co bychom měli vědět?**

Informační text orgánům veřejné správy k Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků s ohledem na její uplatnění v praxi

Obálku navrhl Jaroslav Svoboda. Vydal Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Úřad vlády České republiky v roce 2006.
Adresa: Úřad vlády ČR, nábř. Edvarda Beneše 4, 118 01 Praha 1. Vydání 1. Neprodejné.
ISBN 80-86734-98-6